

VIESTNIK

HRVATSKOGA ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

Privoljski nadpis.

Dne 21. srpnja 1878. obaviesti nas listom vrli dalmatinski arkeolog g. Josip Alačević, sudb. savjetnik i suurednik spljetskoga lista *Bullettino di archeologia e storia patria*, da se je tu nedavno na Privolju tri sata daleko od širokog Briega odkrio nadpis u bosans starom pismu, te priloži i njegov prepis ali s primjetbom, da nije cieo, a da je poručio u Mostaru, neka mu i ono, što je od toga nadpisa jošte u zemlji zakopano, prepisu i pošalju, te da će nam i ovo, kad mu stigne, odpremiti (Sr. što je na uvojk u istoga *Bullettino* 1878 br. 7). Zatim nedobismo o tom nikakove dalje viesti; a pošto je poslani nam komad više praznina imao, koje se dopuniti nedale, neusudismo se na svietlo izdati ga. Kašnje prof. Luka Zore, putujući Hercegovinom, dobi isto takav prepis onoga nadpisa od Franjevaca na Širokom briegu; no on se neustručavao iznjeti ga na vidjelo i onako hroma i osakaćena (Sr. Slovinac god. III. br. 7). Ovo nas sve više obodri, da nastojimo sve vatrenije o potpunom i točnom izdanju ovog za našu narodnu povjest veoma važnoga spomenika. Obratismo se dakle toga radi na presviet. g. biskupa Mostarskoga, koj blagoizvoli u tu svrhu odaslati u Privolj dobro poznatoga rodoljuba i učenjaka O. Grgu Martića. Prepis Martićev posla nam gosp. biskupov tajnik mili nam rodjak O. Mart. Ljubić, kažuć da je nadpis doslovno prepisan, te da nije treba više se oko njega mućiti. Ali ni taj prepis nezadovolji nas radi sve većih nedostataka. Uze nas sada želja, da dobijemo vieran otisak, na kom bi lašnje bilo utemeljiti pravo ćitanje; te se zato iznova obratismo na pomenutoga biskupova tajnika u Mostaru, moleć ga, da nam taj otisak napravi ili napraviti dade. Fra Martin odvrati nam slieććim pismom:

»Mostar 28 svibnja 1881. — Dragi rodjaće! — Vaše cienjeno pismo od 10 t. m. primih s muštrom papira za otisak. No nena-

djoh vieštaka, koj bi ga viešto obavio. Zapane li prigoda, kušat ću sobom po propisu Vašem, pak kako izidje. Ali pošto je neki dan prisvietli gospodin Paškal Buconjić Herecegovački prigodom duhovnoga boravljenja imo uztrpljenje pod Kočerinski nadpis, koga tražite, nad privoljskim poljem iztolično i doslovno, kako je na grobnom kamenu, izvaditi, i blagohotno preko mene Vami poslati, uhvam se neće biti potrebe više se oko njega mučiti. Medjuto kamen je na mejdanu, te tko može bolje široko mu polje. — Premda prigodom neću propustit obaviti Vam ga, ali se bojim, da neizidje ko i prvi. Mislio sam, pomoću sitnozora da će te moći pročitati ga.

Pozdravlja Vas prisvietli gospodin biskup, uzto želim da i moje primite pozdrave, s dubokim štovanjem.

Vaš fra Martin Ljubić.«

Prepis biskupov izručismo namah veleuč. g. Dru Gjuru Daničiću, da pravo čitanje po mogućnosti ustanovi. Prof. Daničić rado se odazva našoj molbi, primjećujući: »biskupov je prepis bez sumnje najbolji, a on se može sa svim pouzdano čitati ovako:

† **КА** **ИМЕ** **ОЦА** **И**
СИНА **И** **СВЕТ(А)ГО**
Д(Ъ)ХА **АМИНЬ** : **СЕ**
ЛЕЖИ **КНИГЬ**
МЛОШЕВИНЬ.
СЛЪЖИ **БЛАНЪ** **С**
ТИПАНЪ **И** **КРАЛЪ** **Т**
(ВР)КЪ **И** **КРАЛЪ** **ДАБИ**
ШИ **И** **КРАЛИЦИ** **ГРЪБИ**
И **КРАЛА** **ОСТОЮ.** **И** **Ъ** **Т-**
О **КРИМЕ** **ДОНДЕ,**
СВАДИ **СЕ** **ОСТОЪ**
КРАЛЪ **С** **ХЕРЦЕГОМ**
И **Ъ** **БОСИ(О)МЪ,** **И** **НА** **ЪГРЕ**
ПОЕ **ОСТОЪ.** **ТО** **В-**
РИМЕ **МЕНЕ** **КНИГА**
ДОНДЕ **КОМЪУНИА,**
И **ЛЕГОХЪ** **НА** **СВО**
МЪ **ПЛЕМЕНИТОМЪ**
ПОДЪ **КОУЕРИНОМЪ.**
И **МОЛЪ** **ВЛЪСЪ,** **НЕ** **ИЛСТ**
ЗНАНТЕ **НА** **МЕ.** **Ъ** **СМЪ**
БНЪ **КАКОВИ** **ЕСТЕ** **В(И),**
ВИ **ЋЕТЕ** **БИТИ** **КАКО-**
ВЪ **САМЪ** **Ъ.**

U ovom nadpisu spominju se bosanski vladari *Stjepan Ban* (1322—1354. V. Opis jugosl. novaca str. 204), *Tvrđko I. kralj* († 23 ožuj. 1391. Opis str. 208), *Dabiša kralj* († 7 rujna 1395. Opis str. 213), *Kraljica Gruba*, pravo Jelena, žena kralja Dabiše, (opis str. 214), i *kralj Ostoja*, te napokon *Hrceg*, a ovaj za tada nemože biti drugi van Hrvoja hrceg Spljetski. Kada je spomenik postavljen kaže nam izreka: *Svadi se Ostoja kraj s hrcegom i s Bosnom*. Hrvoja nalazio se uvijek u dobrom odnošaju sa svojim kraljem Ostojem do pri koncu god. 1403, kad ovaj na svoju ruku sklopi mir sa Sigmundom ugar.-hrv. kraljem. Ovo prouzrokovao kraljevu propast. Hrvoja najprije sklopi savez sa Dubrovčani protiv Ostoji (11 siečnja 1404 u Zvečaju), a zatim pobuni svu Bosnu, te Ostoja jedva se spasi u Bobovac (srpuja 1404). Vjerojatno, da se tada mislilo, da je pobjegao na Ugre za pomoć.

S. L.

O nekotjih nedavno nadjenih ilirskih pjenezih.

(Nastavak. V. broj 3 str. 65.)

Najznamenitija slika ovog nalazka jest nedvojbeno ona autonomnog pjeneza Lissosa, od kojeg grada nisu dosele otkriti bili nikakovi pjenezi; kao što i skadarski komadi Macedonskoga kova sa i bez imena kralja Genthiosa, koji će biti pjenezoslovcu takodjer novi.

Grčka naselbina Lissos bila je utemeljena u četvrtom vieku pr. Is. po Dionysiosu starijem, kao što Diodoros pripovieda¹⁾, u svrhu da osigura Syrakusanom trgovačke ceste uz jadransko primorje. Kasnije prodje ona u ruke ilirskih vladara²⁾. God. 211 pr. Is. Filip V. Macedonski osvojio je njezinu na hridi ležeću tvrđjavu Akrolissos, još zvanu *Cyclopean*, od koje zidovi još sada stoje na čudo onih, koji jih gledaju; te se je dolnji grad Lissos predati morao³⁾. Iliri su kasnije

¹⁾ Diod. lib. XV. c. 13.

²⁾ To proizlazi iz Polybios (Hist. lib. II. c. 12). God. 228 pr. Is. ilirska kraljica Teuta u miru s Rimom pristala je na uvjet, da nesmije jedriti južno od Lissosa sa više od dvie i to oboružane ladje „lembi.“ Rieči Polybios. ἔξω τοῦ Λίσσου, upućuju dovoljno, da je ilirska kraljevina Lissos pridržala. Malo zatim jedrilo je 50 ilirskih ladja dalje od Lissosa, pa poharaju Kyklades (Pol. III. 16); zatim devetdeset (Pol. IV. 16).

³⁾ Podpuni opis obsjedanja Lissosa i Akrolissosa daje Polybios, Hist. lib. VIII. c. 15. Prošlo je kratko vrijeme medju obsjedom Lissosa i njegove tvrđjave.